



Wrocław, 14.10.2019r

BWE-ZI.7011.10.2019

nr ew.00133738/2019/W

Dotyczy: zagospodarowania Pól Irygowanych na Osobowicach

W nawiązaniu do otrzymanego przy piśmie z dnia 17 lipca 2019r. opracowania pn. „Wrocławskie pola irygacyjne. Unikatowy ekosystem wymagający ochrony prawnej oraz udostępnienia mieszkańcom Wrocławia na cele rekreacyjne i edukacyjne” uprzejmie dziękuję za merytoryczną analizę stanu środowiska obszaru pól oraz wskazane koncepcyjne kierunki docelowego zagospodarowania obszaru pól wraz z merytoryczną analizę stanu otoczenia prawnego i środowiska. Poniżej przedstawiam ramowy opis działań i zamierzeń Miasta związanych z zagospodarowaniem Pól Irygowanych na Osobowicach we Wrocławiu oraz nasze stanowisko.

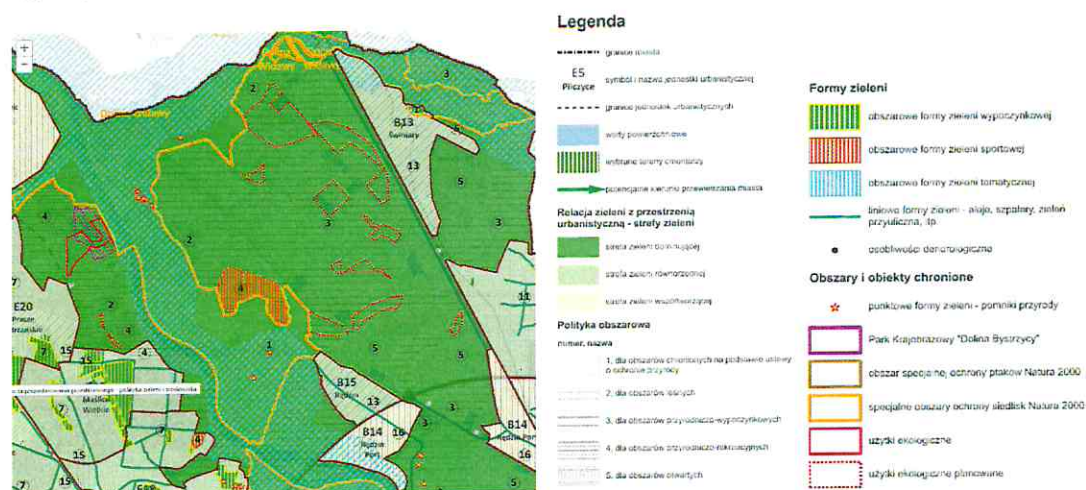
Po zaprzestaniu w 2015 roku odprowadzania ścieków na teren pól irygowanych (zgodnie z postanowieniami pozwolenia wodnoprawnego) podjęto szereg działań zmierzających do odpowiedniego utrzymania i zagospodarowania pól, a także systematycznego monitorowania stanu środowiska naturalnego, tego liczącego ponad 1000 ha obszaru. Pola Osobowickie zarządzane są praktycznie w całości przez miejską spółkę MPWiK S.A. za wyjątkiem obszaru prowadzonej rekultywacji, który jest w utrzymaniu Zarządu Zieleni Miejskiej. Przetwarzając aktualną sytuację omawianego obszaru Wrocławia, należy zwrócić uwagę na poniższe elementy.

Ramowa perspektywa zagospodarowania Pól Osobowickich znajduje swoje miejsce w aktualnie obowiązującej miejskiej planistyce.

Obszar pól irygacyjnych zajmuje szczególnie miejsce na mapie zasobów przyrodniczych miasta. Pola zlokalizowane są w północnej, peryferyjnej części Wrocławia, zajmując obszar ok. 1110 ha. Jest to siedlisko ukształtowane w wyniku działalności człowieka – w drugiej połowie XIX wieku pola irygacyjne zostały założone jako naturalna oczyszczalnia ścieków, po uprzednim zniwelowaniu naturalnych pozostałości starorzeczy - koryt rzek Odry i Widawy. W procesie oczyszczania ścieki przechodziły przez system osadników, które przy relatywnie niskim poziomie zwierciadła wody, utworzyły atrakcyjne miejsce żerowania i odpoczynku dla wielu gatunków ptaków wodno-błotnych, w tym licznie przelatujących przez ten obszar ptaków siewkowych. Teren tej naturalnej oczyszczalni ścieków jest niezamieszkały, a niewielkie osiedla mieszkaniowe znajdują się już poza jego granicami.

Powyższe, przyrodnicze uwarunkowania, stanowiły podstawę dla określenia sposobu zagospodarowania obszaru pól irygacyjnych w miejskich dokumentach planistycznych. W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia (prace rozpoczęto w 2016 r!) uchwalonym w styczniu 2018 roku, obszar Pól Osobowickich opisany jest jako istotna część strefy zieleni dominującej, która obejmuje obszary kluczowe z punktu widzenia ochrony ich szczególnych wartości przyrodniczych. Ochronie podlegają korytarze ekologiczne i bioróżnorodność (wnętrza dolin rzecznych o znaczeniu regionalnym: Odry, Widawy, Bystrzycy, Ślęzy, Oławy, Dobrej, z leżącymi na ich terenie starorzeczami,

zbiornikami wodnymi i towarzyszącymi kompleksami leśnymi oraz mniejszych cieków o znaczeniu lokalnym takich jak: Ługowina, Kasina, Zielona, Brochówka, tereny wodonośne z cennymi zbiorowiskami roślinnymi oraz właśnie pola irygacyjne czy też pozostałości lasów łągowych i łągów).



Rys. 1. Polityka zieleni i środowiska, Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia

Studium bezsprzecznie zachowuje i kreuje system przyrodniczy i jego ciągłość, postuluje zwiększenie bioróżnorodności tych terenów, zobowiązuje do zachowania cieków i zbiorników, naturalnych i semi-naturalnych siedlisk.

Ponadto, w ramach polityki zieleni dla obszarów przyrodniczo-wypoczynkowych określono odrębną politykę kształtowania zieleni dla obszaru pól irygacyjnych, w której znalazły się następujące zapisy:

- zaleca się rekultywację terenu ze względu na zanieczyszczenie gleb,
- postuluje się utrzymanie nawadniania części obszaru z wykorzystaniem wód opadowych lub wód rzecznych w celu zachowania stosunków hydrologicznych sprzyjających występowaniu siedlisk roślinnych i zwierzęcych, w tym w szczególności dla ptaków,
- postuluje się zachowanie cennych przyrodniczo trzcinowisk oraz terenów podmokłych,
- zaleca się zagospodarowanie części obszaru na cele rekreacyjno-wypoczynkowe i edukacyjne, z możliwością lokalizacji polan rekreacyjnych, ciągów pieszorowerowych, ścieżek edukacyjnych.

Jednocześnie obszar pól irygacyjnych objęty jest dwoma głównymi planami miejscowymi:

- mpzp dla obszaru w rejonie zespołu urbanistycznego Las Osobowicki i południowej części pól,
- mpzp dla obszaru w rejonie zespołu urbanistycznego Rędzin i północnej części pól.

Zapisy powyższych planów zachowują cenne przyrodnicze wartości tego obszaru.



Rys.2. Ustalenia Miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w rejonie pól irygacyjnych.

W zakresie należytego utrzymania Pól Osobowickich, zabezpieczono potencjalnie niebezpieczne miejsca, wykonano zabezpieczenie komór technologicznych na skrzyżowaniach z drogami publicznymi w ul. Kaczeńcowej oraz ul. Zapotocze.

W celu ograniczenia nadmiernego odpływu wód opadowych wykonano 9 przegród ziemnych na głównych rowach odprowadzających w rejonie ich ujścia do cieków Trzciany i Mokrzyca. Wystąpiono także do Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie z wstępnym wnioskiem, celem uzyskania zgody, na piętrzenie cieków Mokrzyca i Trzciana oraz na ewentualny (w sytuacjach kryzysowych) pobór wody z Odry w ilości ok. 1m³/s.

Celem rozpoznania zagrożeń i przyjęcia metod ich neutralizacji wykonano szereg badań i analiz. w latach 2015-2018, w miesiącach V-VIII przeprowadzona była analiza zmienności poziomu wód gruntowych z wykorzystaniem siatki 31 studzienek piezometrycznych. Wyniki badań wskazują na względnie stabilny poziom zwierciadła wód gruntowych. Stwierdzono, że wahania występują jedynie lokalnie i mieszczą się w amplitudzie minimalnej na poziomie 4-20 cm oraz maksymalnej na poziomie 48-56 cm. We wszystkich badanych otworach kontrolnych poziom wody w analizowanym okresie (lata 2015-2018) był niższy wg wartości jw. od poziomu z odpowiadających im miesięcy dla roku 2013, kiedy pola zalewane były jeszcze ściekami sanitarnymi.

Równolegle, w latach 2015-2018, przeprowadzono badania jakości i składu wód gruntowych z próbek pobieranych z siatki 14 piezometrów, rozmieszczonych na całym obszarze pól. Wyniki są bardzo zróżnicowane w zależności od lokalizacji punktu poboru, niemniej jednak jakość wody dla pobranych próbek jest najczęściej stabilna, niezależnie od tego czy stężenia są niskie czy wysokie. Stwierdzono podwyższone występowanie stężenia chlorków, siarczanów oraz związków azotowych, a także punktowe podwyższone stężenie kadmu, cynku i miedzi.

W 2015 roku zlecono opracowanie opinii dotyczącej bezpieczeństwa parazytologicznego na terenie pól, w ramach której przeprowadzono analizę stanu obecnego oraz wskazano działania w zakresie monitorowania obszaru jw. W listopadzie 2015 roku zlecono wykonanie badań bakteriologicznych i parazytologicznych na obecność bakterii Salmonella oraz pasożytów z grup: Ascaris, Trichuris i Toxocara. Pozytywny lub wątpliwy wynik badań na obecność Salmonelli uzyskano jedynie w 5 na 100 próbek, a pasożytów jedynie w jednej na 100 próbek. W listopadzie 2016 roku powtórzono badania na stanowiskach, na których wynik z 2015 roku był pozytywny lub wątpliwy. W żadnej z pobranych próbek nie stwierdzono obecności badanej bakterii i pasożytów.

W 2016 roku rozpoczęto ocenę stanu środowiska gruntowego pól pod kątem zawartości w glebie metali ciężkich. Dodatkowo w ramach badań oznaczono zawartość w glebie fosforu, azotu azotanowego, azotu amonowego oraz odczyn pH. Przeprowadzone w latach 2016-2018 badania wskazują na niewielkie, punktowe zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi.

W 2015 roku przeprowadzono badania roślinności, pod kątem zawartości w nich wybranych metali ciężkich. Próbkę zostały pobrane z 10 wytypowanych lokalizacji, niemniej ich wyniki można traktować jako reprezentatywne dla całego obszaru pól.

W wyniku badań wykazano obecność metali ciężkich w badanej roślinności. Jednak trudno mówić o skali zagrożenia, gdyż na dzień dzisiejszy nie ma norm prawnych wyznaczających wartości graniczne dla tego typu oznaczeń.

Ponieważ na terenie pól występują liczne gatunki płazów (co potwierdziła inwentaryzacja przyrodnicza z 2009 roku), w tym ropuchy szare, które dostawały się do doprowadzalnika - otwartego kanału, którym dawniej płynęły ścieki. Póki kanał był wypełniony, płazy potrafiły się z niego wydostać. W związku z wyłączeniem pól z eksploatacji pusty doprowadzalnik stał się dla płazów zagrożeniem, utrudniając im swobodne wydostawanie się z urządzenia . W odpowiedzi MPWiK S.A. wykonało 5 szt. drewnianych podestów służących jako wyjście awaryjne dla różnych drobnych zwierząt i corocznie w okresie wiosennym monitoruje doprowadzalnik, a w razie konieczności, przenosi płazy w okolice najbliższych cieków wodnych.

Na wytypowanym obszarze pól (nieczynne osadniki I i II, ok. 130 ha) prowadzi się rolniczą rekultywację, na podstawie, opracowanego przez zespół naukowców z Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu pod kierunkiem prof. Janusza Łomotowskiego, „Studium rekultywacji terenu znajdującego się na obszarze oczyszczalni ścieków Pola Osobowickie – etap I” . Według wytycznych jw. Zarząd Zieleni Miejskiej podpisał umowę dzierżawy pod użytkowanie rolnicze (z przemysłowym wykorzystaniem plonów - biopaliwa) z terminem obowiązywania do października 2018r. Równolegle prowadzono coroczne badania skuteczności usuwania związków biogenych z gruntu po prowadzonych zabiegach agrotechnicznych. Doświadczenia nabyte przy realizacji ww. umowy dzierżawy pozwoliły na podpisanie w 2019 roku kolejnej umowy dzierżawy już na czas nieokreślony. Aktualna umowa obejmuje obszar ok. 85 ha, pozostała część osadnika I i II została przeznaczona pod zalesienie.

Apel i sugestie środowisk przyrodniczych w zakresie perspektywnego zagospodarowania Pól Osobowickich wskazują następujące priorytety:

1. „Budowa spiętrzeń na Mokrzycy i Trzcianie, które pozwolą zatrzymać wodę na przynajmniej pewnym fragmencie pól irygowanych.”
2. „Ustanowienie użytków ekologicznych i rozpoczęcie procedury powołania rezerwatu przyrody na terenie wyznaczonym przez ekspertów w dziedzinie nauk przyrodniczych.”
3. „Zaplanowanie prac zapewniających stałe nawadnianie terenu pól irygowanych (zasilanie wodą z Odry).”
4. „Ustanowienie zachowanych elementów infrastruktury jako dziedzictwa i zabytków infrastruktury.”
5. „Udostępnienie obszaru na potrzeby edukacji przyrodniczej, historycznej oraz rekreacji”

W konkluzji do przedstawionych we wstępie informacji oraz oczekiwań społecznych, licznych wystąpień i apeli stanowisko Miasta przedstawia się następująco:

Ramowy sposób zagospodarowania Pól Osobowickich, opisany planistycznie i przyjęty uchwałą Rady Miejskiej Wrocławia w 2018 roku (Studium.....) jest właściwy i zbieżny ze stanowiskiem środowisk przyrodniczych. Systematyczny monitoring na wielu płaszczyznach prowadzony przez zarządzającego (MPWiK S.A.) pozwala oceniać bezpieczeństwo chemicznie i ekologicznie. Poziom zwierciadła wód gruntowych, ze względu na obserwowaną długoletnią niewielką zmienność, nie wymaga ciągłego zalewania wodą z Odry, niemniej zasadne jest rozpoznanie możliwości kształtowania i kontroli stosunków wodnych poprzez piętrzenie podstawowych cieków tj.Trzciany i Momkrzycy. A w przypadku ekstremalnych okresów suszy, czy ewentualnego zagrożenia pożarowego, okresowego wykorzystywania wody z Odry do zasilania obszaru pól, z wykorzystaniem mobilnych pompowni i przenośnych instalacji nawadniających.

MPWiK S.A w swoich planach inwestycyjnych przewiduje wykorzystanie korytarza głównego, nieczynnego doprowadzalnika ścieków, do wybudowania nowego tranzytowego kolektora dla ścieków ogólnospławnych pogody deszczowej (dodatkowa retencja liniowa), dostarczających je do Oczyszczalni Ścieków „Janówek”.

Na obszarach cennych przyrodniczo jak najbardziej możliwe jest utworzenie ogólnie dostępnych, specjalnych stref z urządzonymi ścieżkami edukacyjno- przyrodniczymi, co znalazło odzwierciedlenie w przygotowanej karcie projektu inwestycyjnego do Wieloletniego Planu Inwestycyjnego na lata 2020-2030. Poza tym, aktualnie rozpoznawana, jest w kontakcie z Wodami Polskimi, możliwość zaadoptowania i udostępnienia nieczynnej przepompowni przewałowej „Rędzin” przy ul. Wędkarzy dla realizacji celów statutowych organizacji przyrodniczych.

Postulat utworzenia z Pól Osobowickich rezerwatu ze względu na charakter terenu (zdegradowany teren przemysłowy), ze względów formalnych, a także kosztów urządzenia a potem utrzymania, wydaje się dziś trudny do rozstrzygnięcia, jednak warto w tym miejscu wskazać na zasadność wykonania opracowania tzw. Waloryzacji Przyrodniczej, wraz z powtórzeniem inwentaryzacji przyrodniczej pól, przy wsparciu organizacji ekologicznych, by realnie porównać i ocenić sukcesję i zmienność ekosystemu pól osobowickich. Dla przypomnienia, ostatnie inwentaryzacje faunistyczne i florystyczno-fitosocjologiczne wykonane były na zlecenie Miasta w 2009 roku przez zespoły naukowców z Uniwersytetu Wrocławskiego.


WICEPREZYDENT WROCŁAWIA
 Adam Zawada

Otrzymują:

1. Adresat z prośbą o powiadomienie pozostałych sygnatariuszy pisma
2. MPWiK S.A
3. WSR
4. BPK
5. BWE-ZI a/a,